

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

صفات معلم : فصل دوم

محسن قرائتی

فصل دوم : صفات معلم

سوز و حرص داشته باشد

۱

سعه صدر داشته باشد

۲

بی تکلف باشد

۳

مخلص باشد

۴

خود را فارغ التحصیل نداند

۵

توفیقاتش را از خدا بداند

۶

با شهامت باشد

۷

اعتماد به نفس داشته باشد

۸

مردمی باشد

۹

صراحت لهجه داشته باشد

۱۰

منصف باشد

۱۱

صمیمی و بامحبت باشد

۱۲

اهل هدایت و عمل باشد

۱۳

آراسته باشد

۱۴

اخلاق خوب داشته باشد

۱۵

متواضع باشد

۱۶

فصل دوم : صفات معلم

تکلیف گرا باشد

۲۵

باظرفیت باشد

۲۶

منضبط باشد

۲۷

عزم قوی داشته باشد

۲۸

به هدف ایمان داشته باشد

۲۹

عادل باشد

۳۰

حامی محرومان باشد

۳۱

توکل داشته باشد

۳۲

سابقه نیک داشته باشد

۱۷

به پست و مقام دلبسته نباشد

۱۸

آماده پاسخگویی باشد

۱۹

بصیرت و شناخت عمیق داشته باشد

۲۰

دلسوز شاگردان باشد

۲۱

واقع گرا باشد

۲۲

صبور باشد

۲۳

درد آشنا باشد

۲۴

با نشاط باشد

۳۳

سوز و حرص داشته باشد

خداوند خطاب به پیامبر

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ

مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

اگر کسی برای اصلاح و تحول جامعه، از درون سوز نداشته باشد و مشتعل نباشد، محال است بتواند جامعه ای را مشتعل سازد

یکی از صفات برجسته انبیای الهی سوز و گداز آنها برای هدایت و سعادت انسان ها بود.

پیداست که داشتن درد و سوز، کمال است و بی دردی، یک درد بزرگ است.

داشتن سوز یک
کمال است

از صفاتی که میتواند در تعلیم و تربیت مؤثر باشد، داشتن سوز و حرص به اندازه است.

معلم باید هر دانش آموز یا دانشجو را فرزند خود بداند، در تعلیم و تربیت او حریص باشد و برای سستی، بی توجهی و بی حالی او غصه بخورد.

سعه صدر داشته باشد

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاحْلِلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي

اولین دعای حضرت موسی

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ

نعمت خداوند به حضرت محمد (ص)

إِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا

قرآن کریم خطاب به مومنان

برخورد مومنان با افراد جاهل،
مسالمت آمیز است

ذَا مَرُوا بِاللَّغْوِ مَرُوا كِرَامًا

قرآن کریم خطاب به مومنان

برخورد مومنان با افراد لغو، با
کرامت است

آلَهُ الرِّيَاسَةُ، سَعَةُ الصَّدْرِ

حضرت علی (ع)

سعه صدر برای هر مسئولی الزم
است

استاد و معلم و مربی باید دارای روح بزرگی باشند که تحمل بی مهری ها، جسارت ها و سرسختی های دیگران را داشته باشد

بی تکلف باشد

تکلف این است که انسان کاری را با مشقت و تصنع انجام دهد؛ در زندگی، کار، پوشش، گفتار و رفتار به خود سخت بگیرد؛

مقید به پوشش خاص، مدرسه خاص، شاگردان ویژه و... باشد

در یک کلام، برای خود شائیتی ویژه قائل شود

تکلف

پیامبر خطاب به مردم

من اهل تکلف نیستم

وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ

نشانه های بی تکلفی

سلام کردن به همه افراد

رفت و آمد با طبقات محروم

کمک کردن به همسر

توقع نداشتن از مردم

اقرار کردن به جهل (درجایی که ندانیم)

اقرار به برتری دیگران

معلم و مبلغ نباید با خواسته های غیرمعقول و خارج از عرف، مردم را دچار زحمت کند

تعلق گر نباشد خوش توان مرد

تکلف گر نباشد خوش توان زیست

مخلص باشد

کسی که طلب علم کند تا با آن به علما مباحث کند یا با سفیهان مجادله نماید یا اینکه مردم را متوجه خودش کند، پس منزلگاهش را آتش قرار داده است

امام صادق (ع)

معنای اخلاص آن است که از اول نیت اجر و پاداش نکنیم؛

معنای اخلاص

لا تُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَ لَا شُكُوراً

در گفتوگوها سخنی از مزد نگوئیم
چرا که شعار همه معلمان الهی، یعنی انبیا این است .

معنای اخلاص

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

گرفتن هدیه یا مزد و پاداش مانع اخلاص نیست؛ به ویژه آنگاه که بودجه یا امکاناتی برای معلم و مبلغ از طرف مسئولین صلاحیتدار تعیین شده باشد

حق تولیت و نظارت بر اموال برعهده یتیم است

وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ

قرآن کریم

نکات
اخلاص

1 اگر انسان به دست این و آن چشم بدوزد، گرفتار میشود.

2 اخلاص، دانشگاهی است که ۴۰ روزه فارغ التحصیل بیرون میدهد

3 اگر ایمان و توحید قوی باشد و بدانیم کمی و زیادی ما فقط به دست خداست

خود را فارغ التحصیل نداند

داستان حضرت موسی و حضرت خضر

1 همه باید در فکر تحصیل علم باشیم

2 به علوم ظاهری اکتفا نکنیم

3 باید به سراغ معلم برویم

4 تحصیل را وابسته به کلاس و درس ندانیم

5 تفاوت ظرفیت ها را جدی بگیریم

در اسلام فارغ التحصیل نداریم

قُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

پیامبر (ص): إِذَا أَتَى عَلَيَّ يَوْمٌ لَا أَزِدُ فِيهِ عِلْمًا يُقَرِّبُنِي إِلَى اللَّهِ تَعَالَى فَلَا بَوْرِكَ لِي فِي طُلُوعِ شَمْسِي ذَلِكَ الْيَوْمِ

قرآن کریم گروهی را که به علم خود قانع بودند، توبیخ میکند

فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ

ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ

پیامبر اکرم (ص)

داناترین مردم کسی است که علم مردم را به علم خودش اضافه می کند

أَعْلَمُ النَّاسِ مَنْ جَمَعَ عِلْمَ النَّاسِ إِلَى عِلْمِهِ

توفیقاتش را از خدا بداند

باید مراقب بود که سرگرم شدن به کتاب و درس و مقاله و پژوهش، ما را از خدا غافل نکند

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ

تصور نکنیم که رشد علمی و توفیقات ما تنها به خاطر مطالعه و تحصیل و تدریس است

زیرا این تصور باعث ایجاد غرور میشود.

بعضی علوم را میتوان با تعلیم، تحصیل، تدریس، مطالعه و گفتگو کسب کرد؛ اما تمام علوم این ها نیستند .

وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ

گاهی بصیرت، حکمت و نور باطنی ویژه نیز به برخی افراد خاص داده می شود.

کربلایی کاظم ساروقی

معلمان و استادان محترم، نباید به خاطر مشغله تحصیل و تحقیق ، از این منابع نورانی غافل شوند.

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ

قلب انسان همچون آینه ای است که اگر
غبار آن را برطرف کنیم،
نور خدا در آن جلوه میکند

با شهامت باشد

معلم اگر چیزی را یاد بردند بگوید فراموش کردم

معلم به برتری کسانی که باسوادتر هستند اقرار کند

معلم اگر چیزی را نمیدانند بگوید نمی دانم

اقرار به ضعف و اشتباه، عذرخواهی و نقل شکست هایی که برای دیگران عبرت است، نیاز به شهامت دارد.

استاد باید با شهامت بر موضع حق بایستد و بر آن پافشاری کند

معلم باید در مواردی که اشتباه کرده است، از حرف خود برگردد

استاد باید برای آرام کردن هیجان ها از خود مثال بزند

باسوادان بی شهامت امروز، خودفروختگان فردا خواهند بود؛

باید نسل نو را آنگونه تربیت کنیم که شجاع باشند

به ارزشها ایمان داشته باشند، در راه حفظ ارزش ها ایثار کنند

از جان و مال خود مایه بگذارند.

يَقْتُلُونَ النَّبِيْنَ

گاهی شهید می شدند

اِنَّكَ لَمَجْنُوْنٌ

گاهی تحقیر می شدند

اٰخْرِجُوْهُمْ مِنْ قَرْيٰتِكُمْ

گاهی تبعید می شدند

خطرات انبیا
برای دفاع از
حق

اعتماد به نفس داشته باشد

سخنرانی حضرت زینب در اسارت
خطاب به یزید

إِنِّي لِأَسْتَغْفِرُ قَدْرَكَ

حضرت زینب با این سخنرانی رژیم بنی امیه را در مذاب سوزان سخنان خود از بین برد.

ما باید اهل منطق باشیم، به خدا اعتماد کنیم و در هیچ حادثه ای خود را نبازیم

برخی افراد سنت های صحیح و منطقی خود را تحقیر میکنند بسیاری از آداب و رسوم بی منطق دیگران را درست میپذیرند

این نشان دهنده خودباختگی است

ایمان به خدا و راه او

داشتن هدف الهی

بصیرت کامل

منشا اعتماد به نفسی

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي

نکته

در زمان ما، بهترین نمونه و مصداق ایمان به خدا و اعتماد به راه خود، وجود مبارک امام خمینی بود

مردمی باشد

معلم و مربی، باید در جامعه حضور داشته باشند.

پیامبر همواره در بین مردم بود

نقل قول کفار

وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا
أَنْزَلَ إِلَيْهِ الْمَلِكُ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا

کسی که اهل رفت و آمد با مردم است، بهتر میتواند آنها را ارشاد کند.

قرآن خطاب به انبیا

يَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ

واژه رسول ← با واژه فیهم و منهم

یعنی رسولی که از مردم و در بین آنهاست و با آنها زندگی میکند

از مردم، در مردم و با مردم بودن ارزشمند است

واژه رسول ← با واژه والذین معه

همراهی رسول و مردم را میسرساند

خداوند در قرآن نیز امتیاز طلبی را نهی فرموده است

ناپسند بودن امتیاز قائل شدن برای خود

معلم و استادی موفق است که شاگردان او به راحتی بتوانند به او دسترسی پیدا کنند

مراسم حج و وقوف در عرفات

از نظر خداوند

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا

ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ

ان الله يكره من عبده ان يراه متميزا بين اصحابه

نکته

در فقه آمده است که لباس شهرت حرام است؛ زیرا در آن، نوعی امتیاز طلبی به چشم میخورد.

صراحت لهجه داشته باشد

از ویژگی های خوب یک معلم، داشتن کلام رسا و صراحت لهجه است

اسلام جز در موارد خاص شفاف بودن سخن و کلام را رعایت کرده

آبروی افراد یا مسائل خانوادگی یا جنسی

در قرآن کریم تنها چند آیه متشابه وجود دارد که فهم آنها به دقت و تحقیق و استمداد از معصومین نیاز مند است ولی ظاهر اکثر آیات را، افراد معمولی درک می کنند.

نشانه ایمان راسخ

صراحت

شفافیت

صلابت

شهامت

پرهیز از ملاحظات نسبی و قومی

نفی باطل و مبارزه با آن

نمونه ای از صراحت
لهجه در قرآن

نمونه دیگر صراحت در بیان قرآن کریم، در ردّ ادعاهای دروغین و خیالپردازی های فراوان بنی اسرائیل است؛ چراکه به صورت علنی، بافته های خیالی و موهومات فکری آنها را رد کرده است

- (1) در برخورد با افراد معاند
- (2) از بین بردن اشتباه و خطاهای جدی و عمومی
- (3) رفع سستی جامعه در قبال احکام و حدود الهی

لزوم بیان صریح حقایق و مبارزه با اوهام در این موارد:

ویژگی پیامبر

کلامش روشن بود؛
به طوری که هر شنوندهای آن را میفهمید

صراحت لهجه پیامبر
در انذار خانواده خود

أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

صراحت لهجه پیامبر
در برابر کفار

سوره زمر: ۱۴
سوره زمر: ۱۵

منصف باشد

از اموری که عقل و دین و وجدان به آن سفارش کرده اند و رابطه استاد و شاگرد را نیز عمیق می کند

رعایت انصاف

انصاف در تدریس، انتقاد، تشویق، تویخ و برخورد با شاگرد

از رموز موفقیت

نکته

از جمله موارد رعایت انصاف آن است که :

انسان مطالبی را که از دیگران فرا گرفته است، به خودش نسبت ندهد، خود را در بالاترین درجات علمی نداند و از هر گونه افراط و تفریط بپرهیزد

تأثیر رعایت انصاف

اثرپذیری در طرف مقابل، بیشتر شود

عدم تعصب مربی

این باور در انسان، ایجاد آرامش میکند.

قرآن کریم

أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

رعایت انصاف در نقد افراد، بسیار مهم است؛

بیان نقاط قوت و ضعف

قرآن کریم خطاب به برخی یهودیان

وَمِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِنطَارٍ يُودِّهِ إِلَيْكَ

روایت امام صادق

انصاف آن است که انسان حرف حق دیگران را بپذیرد

واژه منهم در قرآن ← انتقاد از برخی افراد نه همه

واژه الا در قرآن ← جدا کردن حساب خوبان

قرآن اگر از گروهی تجلیل میکند، همه آنها را مشمول تجلیل نمیداند

فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا

همه زنان پیامبر محسن و نیکوکار نبودند

صمیمی و با محبت باشد

یکی از راه های ایجاد صمیمیت، **محبت کردن** است

محبت، قوی ترین یا یکی از قوی ترین ابزارهای تربیتی است.

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ

خداوند در قرآن کریم، از راه محبت دعوت کرده است؛

هُوَ الَّذِي يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

خداوند متعالی برای مومنان اجرزیاد، بزرگ، با ارزش و دائمی قرار داده است

بر خورد خشک و رسمی و باخسوت
شاگرد و متربی را گریزان میکند

وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَأَنَّضُوا مِنْ حَوْلِكَ

آرام کردن افراد و زدودن اضطرابشان با برخورد صمیمانه

پیامبر (ص)

با من مثل جبابره برخورد نکنید

امام علی (ع)

أَحَبُّ إِخْوَانِي إِلَيَّ مَنْ أَهْدَى إِلَيَّ عَيُوبِي

امام صادق (ع)

لِيُنْوَا لِمَنْ تَعَلَّمُونَ

پیامبر (ص)

بر هیچ یک از پیامبران جز **پیامبر اکرم** اطلاق نشده است

رحمان و رحیم

دو نام خداوند

عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ

پیامبر غمخوار امت است

اهل هدایت و عمل باشد

معلمی کردن به رشد است. یک معلم باید اول خودش رشد کند تا بتواند دیگران را رشد دهد؛

باید اول خودش هدایت شود تا بتواند دیگران هدایت بکند

پیامبر (ص) : هر کس علمش افزایش یابد، ولی هدایت بیشتری کسب نکند، جز دوری از خدا چیزی به او اضافه نشده است.

علمی که به آن عمل نشود، مانند گنجی است که از آن انفاق و استفاده نشود؛ صاحبش در جمع آوری اش خود را به زحمت انداخته است، بدون آنکه بهره و نفعی از آن ببرد

علم بدون عمل، حجتی علیه انسان است

کسی که از عدالت سخن بگوید ولی عادل نباشد، سخت ترین حسرت را در قیامت خواهد داشت.

کسی که کارهایش تأکیدکننده ی گفتارش نباشد، عالم نیست

کسی که نزد مردم به علم معروف است، ولی به عمل معروف نیست، شقی ترین مردم است

رسول اکرم (ص)

امام علی (ع)

امام باقر (ع)

امام صادق (ع)

حضرت عیسی

- عمل
- حلم
- تواضع
- حیات
- حسن خلق
- آگاهی
- بیداری
- استقامت
- عبادت
- طلب نجات
- اخلاص

ثمره علم
از نظر امام علی

میوه و ثمره علم، با زیبایی عمل چیده میشود؛
نه با زیبایی گفتار و سخن

تشبیه عالم بی عمل

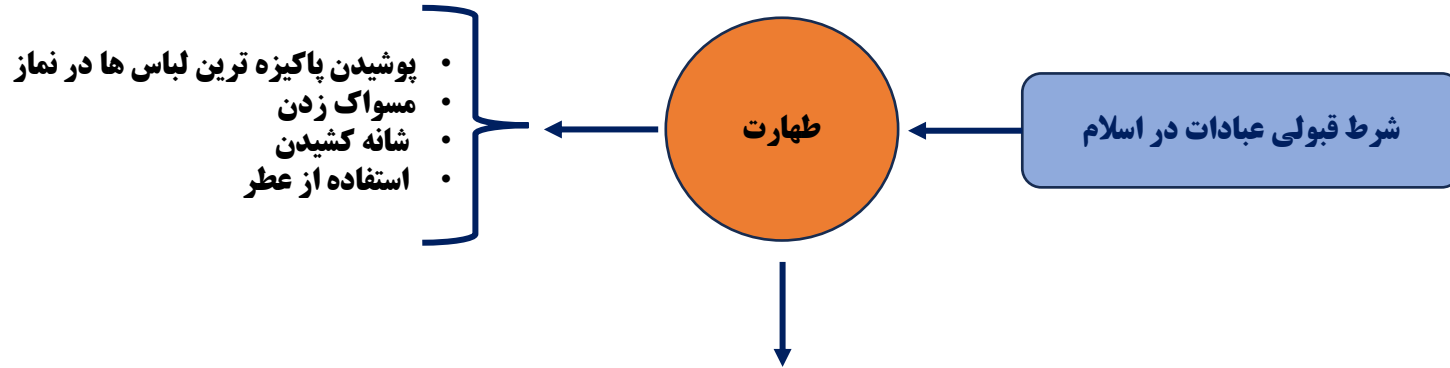
عمل نکردن به گفتار در هر صورتی توبیخ دارد

به

- درخت بی ثمر
- ابر بی باران
- نهر بی آب
- زنبور بدون عسل
- سوزن بدون نخ
- الاغی که کتاب حمل می کند

آراسته باشد

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ

البته معنای پاکی و نظافت، استفاده از لباس زهای گران قیمت با دوخت های استثنایی نیست

چون این رقم جاذبه ها، در تمرکز شاگرد برای فهمیدن مطلب خلل وارد میکند.

استاد باید نظیف و تمیز باشد؛ اما خالی از هرگونه جلوه های زینتی که ذهن شاگرد را به خود مشغول کند.

کلاس تمیز، هوای جاری، نور مناسب و استفاده از رنگ های روشن بر تأثیر تدریس میافزاید

کسانی که با تدریس و تبلیغ، بنای اثرگذاری دارند، باید به ظاهر خود برسند

انسان فطرتاً نظافت و پاکی را دوست دارد

اسلام نیز برای پاکی سفارش های بسیاری کرده است

البته اسلام پاکی و نظافت را مخصوص جسم نمیداند

بلکه به پاکی فطرت، پاکی فکر، پاکی لقمه، پاکی نسل، پاکی دل و پاکی جامعه نیز توجه دارد. هم پاکی جسم و هم پاکی روح و جان مهم است

اخلاق خوب داشته باشد

پیامبر اکرم

اسوه اخلاق

پیامبر رحمت

وَأَنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ

تاکید خداوند بر صفت "خلق" پیامبر

بر خورد رؤف و مهربان در مواجهه با مومنان

وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ

معلم بد اخلاق، افراد را از دور خود پراکنده می کند

مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ

خدا دنیا را، با همه عظمتش، اندک و قلیل شمرده است

نظر عایشه در مورد اخلاق پیامبر

کان خلقه القرآن

اخلاق پیامبر تجسم قرآن بود

این اخلاق نبوی بود که توانست در کنار کتاب الهی، انسان های بزرگی تربیت نماید. انسانهای مؤمن و خدایی، تا امروز و علیرغم گذشت چند قرن، هنوز شیفته آن اخلاق الهی هستند

گفتار معلم، سازندگی و تربیت نمی آورد

بلکه رفتار اوست که بر جان مخاطب اثر می گذارد

حرکات و رفتار معلم باید طوری باشد که شاگرد را تربیت کند و بسازد

علامه طباطبایی:

اخلاق علم نیست؛ عمل است

فراموش نکنیم که معلمی، به همان اندازه که جایگاه والایی دارد، مسئولیت و تکلیف سنگینی را نیز به دنبال می آورد. از آنجا که معلم سرمشق و الگوی متعلمین است، باید مراقب حرکات و رفتار و گفتارش باشد

متواضع باشد

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طَوًّا

وَآخِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

حضرت
پیامبر

در سیره پیامبر میخوانیم که جلسات ایشان دایره وار بود

یعنی بالا و پایین مجلس معنا نداشت

پیامبر، نه در محل نشستن، نه در لباس، و نه در چهره هیچ نمادی که نشانه امتیاز باشد نداشت و متواضعانه در جمع اصحاب می نشست.

حضرت
عیسی

عیسی بن مریم فرمود: ای گروه حواریون! من از شما حاجت و خواسته ای دارم؛ آن را بر آورده کنید!

حواریون گفتند: ای روح الله! خواسته ات بر آورده شده است. پس آن حضرت بلند شد و پاهای آنها را شست

حواریون گفتند: ما به این کار سزاوارتر بودیم.
حضرت عیسی فرمود: سزاوارترین مردم به خدمت، عالم آنهاست

همانا این گونه تواضع نموده ام تا شما هم مانند من در میان مردم تواضع کنید

به وسیله تواضع می توان حکمت را آباد کرد، نه با تکبر؛
همانطور که در زمین نرم می توان زراعت کرد؛ نه در کوه سخت.

سابقه نیک داشته باشد

پیامبر به مردم می فرمود که من قبل از آوردن قرآن ، عمری بین شما بودم و در عین حال، هیچ خلافتی از من سراغ ندارید

فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ

در موفقیت هر کاری، از جمله تبلیغ و تدریس و تربیت، داشتن سابقه نیک نقش مهمی دارد

چه بسا کلامی از زبان یک فرد خوشنام مؤثر باشد، اما همان کلام از زبان فردناشناس نتواند اثر بگذارد

علت دستور قرآن مبینی بر مراجعت افراد بعد از کسب تفقه به منطقه قبلی خود پس از هجرت

مردم منطقه شان از آنها شناخت دارند و میدانند که آنها از چه خانواده ای هستند و حال که پس از هجرت و تفقه به سوی آنها برگشته اند برای انذار و هشدار و نجات آنهاست؛ نه اهداف سیاسی و اقتصادی و امثال آن

وَأَجْعَلِ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ

حضرت ابراهیم از خداوند نام نیک خواست

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ

خداوند به پیامبرش می فرماید

أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ

در صورتی که معلم و استاد شناخته شده باشند، کمتر مورد انکار قرار می گیرند

به پست و مقام دل‌بسته نباشد

ما باید در همه مدیریت‌ها، از جمله مدیریت آموزشی و فرهنگی – تبلیغی، آمادگی جا به جا شدن را داشته باشیم

قرآن در آیه ۸۱ سوره آل عمران می‌فرماید که خداوند از همه انبیا میثاق گرفت، مبنی بر اینکه علیرغم داشتن کتاب آسمانی و حکمت، آمادگی جابه‌جایی داشته باشند

در تعلیم و تربیت، نباید به مسئولیت‌ها نگاه مادی داشت. افرادی که کنار می‌روند باید به افرادی که تازه روی کار می‌آیند، کمک کنند؛ کمکی بر اساس ایمان، نه بر اساس رودربایستی و نفاق و تظاهر

این نحو از مدیریت، از اصول منحصر به فرد اسلام است که هر کس، حتی انبیا، آمادگی تفویض مسئولیت را به دیگری داشته باشند و از همان روز نصب، عزل خود را پیشبینی کنند.

علم موفق و خدامحور، نه به کلاس، نه به شاگردان، نه به مدرسه، نه به محله و منطقه، و نه به مدیریت دل‌نمیبندد؛

بلکه از سر تکلیف تدریس میکند، از سر وظیفه مسئولیت می‌پذیرد و در هر زمانی آمادگی جابه‌جایی و تفویض امور را دارد

آماده پاسخگویی باشد

یک معلم باید سؤالاتی را که ممکن است از او پرسد را پیش بینی کنند

یک معلم باید سؤالاتی را که ممکن است از او پرسد جواب آنها را از قبل آماده داشته باشد

از ویژگی های خوب معلم، حاضر جوابی است

افراد بی خرد در آینده، سؤالاتی درباره قبله از تو خواهند کرد و خواهند پرسید که چرا شما سالها رو به بیت المقدس نماز خواندید و حال قبله را از بیت المقدس به کعبه تغییر دادید؟

اگر قبله قبلی درست بود، چرا از کار درست دست برداشتید و اگر سالها رو به قبله باطل نماز میخواندید، پس اسلام دین کاملی نیست. زیرا سالها مردم را در باطل رها کرده بود

قبل از آنکه آنها سؤال کنند، تو جوابش را آماده داشته باش و به آنها بگو مشرق و مغرب برای خداست و او مکان خاصی ندارد

خداوند خطاب به پیامبر

امروز آن مسئول و استادی ارزشی بیشتری دارد که بتواند پاسخگوی سؤالات و نیازها باشد.

لذا پیامبر اکرم آمادگی پاسخگویی داشت

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا

بصیرت و شناخت عمیق داشته باشد

قرآن کریم

مشرکان برای عبادت بت های خود، هیچ علم و منطق و استدلالی ندارند

به همین دلیل، کار آنها باطل است

استادی موفق است که بصیرت جامع داشته باشد

- هم نیاز جامعه را خوب بشناسد
- هم ظرفیتها و استعدادهای مخاطب را بداند
- هم بر آنچه تدریس میکند تسلط و بصیرت کامل داشته باشد
- تبلیغات او را به پوچی نکشاند

گاهی به نام کارشناس و متخصص و طرح های بین المللی، جلوی فطرت ها و وجدان های بیدار و بصیرت ها را می گیرند

در هیچ زمانی اینقدر حقوقدان زیاد نبوده و دانشکده های حقوق توسعه نداشته است

اما در هیچ زمانی مثل الان، حقوق بشر تا این اندازه ضایع نشده است.

این بدان خاطر است که علم حقوق وجود دارد، ولی وجدان و بصیرت و شهامت وجود ندارد

وجود علم و اطلاعات به تنهایی کافی نیست.
همانگونه که وجود آب، به تنهایی رفع عطش نمیکند؛

بلکه باید آبی سالم باشد، در ظرفی بهداشتی باشد،
و هم انسان اراده نوشیدن آن را داشته باشد.

دلسوز شاگردان باشد

میان استاد و شاگرد، به غیر از رابطه علمی باید رابطه عاطفی نیز وجود داشته باشد

از مصادیق
ارتباط عاطفی

با خبر شدن از حال یکدیگر

• اگر پیامبر مدتی مسلمانی را نمی دید حال او را از دیگران می پرسید
• اگر می شنید بیمار است، به عیادتش می رفت
• اگر می شنید مسافر است، در حق او دعا میکرد.

پیامبر اکرم

روزی حضرت سلیمان فرمود: من هدهد را نمی بینم؛ آیا برای غیبت او دلیلی است یا خودسرانه حضور ندارد پس از لحظاتی هدهد آمد و عذر موجه خود را به حضرت سلیمان گفت و آن حضرت نیز پذیرفت

حضرت سلیمان

حضرت سلیمان که هم مشغله نبوت داشت و هم حکومتی بینظیر را اداره میکرد حتی از یک پرنده کوچک، آن هم در میان هزاران موجود دیگر غافل نمیشد

رسالت و سلطنت از مسائل مهم و کلی است؛ اما باعث نمیشود که حضرت سلیمان از موجودات کوچک سراغ نگیرد مسائل مهم نباید انسان را از مسائل جزئی بازدارد.

نکته

تفقد از زیردستان، بازدید از آنان و پرسوجوی احوالشان، از اصول اسلامی، اخلاقی، اجتماعی، تربیتی و مدیریتی است

واقع گرا باشد

از وظایف هر مربی و استاد آن است که واقعگرا باشد و نسل نو را نیز واقعگرا تربیت کند؛

نه خیال گرا   نه غرب گرا   نه شرق گرا   نه دورن گرا   نه برون گرا   نه فرد گرا   نه جمع گرا

اشکال دیروز و امروز و فردای بشر

دوری از واقع گرایی
تکیه بر موهومات، خیالات، تبلیغات، عناوین، آمار و زرق و برق

قرآن کریم بهترین کتاب تعلیم و تربیت است

در آیات متعددی انسان را به واقع گرایی دعوت کرده است

قهر و مهر خدای تعالی بر اساس واقعیات است؛ نه آرزوها.

لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

ویژگی افراد
خیال گرا

- عده ای که تن به کار نمیدهند
- زیر بار مسئولیت نمی روند
- پیشرفت های کشور خود را نمیبینند
- فقط زبان به مدح کشورهای غربی می گشایند
- کشور پیشرفته ای را بدون کار و وجدان کاری انتظار می کشند

ویژگی معلمی که
غیرت دینی و
ملی دارد

- حقایق را تبیین می کند.
- هم مشکلات را میگوید و هم امتیازات را برمی شمرد؛
- نقدش نه برای تخریب، بلکه برای سازندگی است.
- فریب تبلیغات دروغین غرب را نمیخورد.
- به آن اوهام و خیالات دل نمیسپارد.

صبور باشد

وَلَرَبِّكَ فَاصْبِرْ

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا

به ویژه در تعلیم و تربیت و مسائل فرهنگی

داشتن صبر و پایداری، رمز موفقیت هر کاری است؛

نتیجه کار فرهنگی و تربیتی فوری نیست. اگر انسان صبور نباشد، موفق نمی شود.

نتایج صبر
معلم

تضمین موفقیت معلم در عرصه تعلیم و تربیت

به دانش پژوهانش نیز درس صبوری و استقامت میدهد.

رفتار صبورانه استاد درس آموز است

صبر و تلاش، بستری برای رشد و توفیق است

همه انسانها و از جمله معلمان و استادان، باید توفیقات خود را از خدا بدانند

تا مبدا پیشرفت های خود را در اثر
زحمات و تلاش خود ببینند
و از خداوندی که فکر و مغز و
سلامتی و علم و توفیق به آنها
داده است غافل گردند

چه بسیارند افرادی که تحصیل و تدریس بیشتری دارند، ولی به توفیقات لازم دست نمی یابند

درد آشنا باشد

استادی که درد آشنا باشد، موفق تر است.

برخورد کسی که درد یتیمی و فقر را چشیده باشد، با برخورد کسی که این درد را حس نکرده باشد، فرق دارد

خداوند متعال به پیامبرش می فرماید:

آیا خدا تو را یتیم و فقیر نیافت و به تو ثروت و مأوا نداد؟ پس اکنون که طعم یتیمی و فقر را چشیده ای و درد آشنایی، یتیم و فقیر را از خود طرد نکن

قرآن کریم
درباره انبیاء

وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ

یعنی آنها با جامعه از نزدیک برخورد داشتند

از دلایل سفارش اسلام در مورد مسجد

ارتباط داشتن مستمر مسلمان با هم و باخبر بودن از مشکلات یکدیگر است؛

چون مسجد، تنها جایی است که همه مردم فقط برای خدا در آن جمع میشوند و هیچ فرد و صنفی در مساجد امتیازی ندارد

هرچه این حضور بهتر و بیشتر باشد، کاراییاش بیشتر است. در مسجد، مردم با مشکلات افراد و جامعه آشنا میشوند و به فکر حل آن میافتند.

معلم موفق، ارتباط مناسب و مستمری با شاگردان خود دارد تا بیشتر با مسائل و مشکلات آنان آشنا شود

اگر نتواند مشکل و دردشان را درمان کند، با همدردی و برخورد مناسب، تسکینی بر درد آنها باشد

تکلیف گرا باشد

یکی از
رموز توفیق
و تاثیرتکلیف
گراییببیند که در شرایط و محیط فعلی، با وجود همه نارسایی ها و مشکلات، چه کاری میتواند انجام دهد
معلم باید همیشه به فکر وظیفه خود باشد و

یک معلم وظیفه گرا باید بداند که همراهی نکردن دیگران، تکلیف او را ساقط نمی کند

قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَفِرَادَى

گاهی انسان به وظیفه اش چنان یقین دارد که حجت بر او تمام میشود

در این صورت، حتی اگر هیچ همراهی نباشد، باید به تنهایی اقدام کند

مثلا اگر کسی در شب عید فطر ماه را ببیند، روز بعد برای او عید فطر است؛
اگر چه تمام مراجع عظام بگویند که برای ما ثابت نشده است

آیت الله سعیدی

ثواب آموزش دین به روستاییان
بیش از زیارت امام رضا در این شب جمعه است.

اولین شب جمعه ماه رجب : ليله الرغائب

با ظرفیت باشد

ظرفیت انسان باید با زیاد شدن علم بیشتر شود.

افرادی که روح کوچکی دارند، با کسب کمترین تحصیلات برای خود و دیگران دردسر ایجاد میکنند

قرآن خطاب به پیامبر

قُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

زدنی
علما

توسعه روح یعنی زیاد شدن خودمان از طریق تحصیل نهفته شده است

قُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

زدنی
علمی

سخن از زیادی علم است؛ بدون توسعه روح

این آیه نمی فرماید رب زدنی علمی

اگر دست خود را تا مرفق، در دهان افعی (ازدها) بگذاری،
بہتر از حاجت خواستن از نداری است که دارنده شده است.

امام صادق خطاب به داود رقی

نه تنها علم، بلکه هر نعمتی نیاز به ظرفیت دارد؛
چراکه اگر آن نعمت را بدون ظرفیت لازم به ما بدهند، اسباب دردسر میشود

سزاوار است که عاقل از مستی بول و قدرت و علم و مدح و جوانی بپرهیزد
که هر کدام از این مستی ها بوی ناخوشی دارد؛ عقل را می رباید و وقار را سبک میکند

امام علی (ع)

هر چه معلومات و جایگاه علمی و مدرک انسان بالا می رود

باید ظرفیت روحی و درونی او هم توسعه پیدا کند.

ولی اگر ظرفیت باشد، حتی اگر هر سه نعمت در یک نفر جمع شود، به آن مغرور نمیشود
یا قدرت او را مغرور میکند، یا علم؛ یا ثروت

چون همه را از
خداوند می داند
نه خود

منضبط باشد

سراسر جهان خلقت بر محور نظم است .
همه چیز در نظام هستی ، منظم ، قانون مند و تفکیک شده است و در همه ارکان آن هماهنگی کامل به چشم می خورد

مهمترین راه خداشناسی ← مشاهده نظم موجود در عالم

بهترین و ساده ترین دلیل بر توحید ← نظم و هماهنگی عجیبی حاکم بر موجودات جهان

وصیت امام علی : سفارش به صبر در کارها

أَوْصِيكُمْمَا وَ جَمِيعَ وَ لَدِي وَ أَهْلِي وَ مَنْ بَلَغَهُ كِتَابِي بِتَقْوَى اللَّهِ وَ نَظْمِ أَمْرِكُمْ

معلم با نظم خود به دیگران نیز درس نظم می دهد

- حضور به موقع در کلاس یا جلسه
- اتمام به موقع درس یا سخنرانی
- رعایت سیر بحث و عدم تشتت در ارائه مباحث
- جلب توجه مخاطبان
- ایجاد جاذبه برای آنها

یکی از رموز موفقیت
بزرگان ما نظم است

مانند امام خمینی

نظم موجود در فریضه حج

مدار معین

تعداد معین

وقت معین

جهت معین

هدف معین

نظم موجود در فریضه نماز

- زمان بندی منظم اوقات
- صف های نماز جماعت
- با هم سجده رفتن
- با هم نشستن
- با هم قیام کردن
- با هم سکوت کردن
- با هم دعا کردن
- جلو و عقب نیفتادن در نماز
- قبل از وقت نماز نخواندن
- نماز را به خارج از وقت نسپردن

واژه **صف** که به معنای نظم و انضباط است
هفت بار در قرآن آمده است

عزم قوی داشته باشد

داشتن عزم در سه آیه از قرآن کریم، کلید موفقیت معرفی شده است :

در هر سه آیه، **صبر**، نشانه عزم دانسته شده است.

آیه
۱۲ سوره فاطر

بعضی دریاها شور و بعضی شیرین هستند

- اگر انسان ماهیگیر باشد : میتواند از هر دو دریا صید کند
- اگر ناخدا باشد : می تواند در هر دو دریا کشتیرانی کند
- اگر غواص باشد : میتواند از هر دو دریا، لؤلؤ و مرجان به دست آورد

شرایط مختلف در افراد ماهر،
جوهر دار، مصمم و باعزم و
اراده، خیلی تأثیر ندارد

بسیاری با وجود امکانات به خاطر نداشتن اراده و جرأت موفق نیستند
در مقابل، افراد زیادی به خاطر عزم قوی در هر شرایطی به رشد خود ادامه میدهند.

بنابراین ، امکانات و تسهیلات در پیشرفت ها اثر دارد، ولی آنچه مهمتر از امکانات است، **عزم** و **اراده** انسان هاست

نباید بگذاریم که شکست ها در عزم ما خللی وارد کنند
چراکه شکست لحظه ای، نشانه شکست ابدی نیست.

اگر شما تبری را روی چوبی زدید و نشکست، نه چوب را دور میاندازید، نه تبر را بلکه آنقدر میزنید تا چوب ترک بردارد.
همچنین اگر دری باز نشود، کلیدهای مختلف را امتحان میکنید تا باز شود.

از مسائل مهم در تدریس، عزم و اراده استاد و تلقین آن به شاگرد و تمرین دادن
شاگردان به کارهای پر حوصله است

وزیر آموزش و پرورش هندوستان : ما هفتاد هزار مدرسه داریم که نیمکت و حصیر ندارند و بچه ها
روی خاک درس میخوانند، ولی به دنیا دکتر صادر میکنیم

به هدف ایمان داشته باشد

ایمان به هدف و یقین به درستی راه

دلیل اصلی مقاومت انبیاء و مقاومت طلبی آن ها

ایمان داشتن به هدف، انسان را قدرتمند می کند

آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ

قرآن در ستایش پیغمبر اکرم

اگر خورشید را در دست راستم بگذارند و ماه را در دست چپم، دست از هدفم بر نمی دارم

پیامبر اکرم

لَوْ كُشِفَ الْعِطَاءُ مَا أزدَدْتُ يَقِيناً

حضرت علی (ع)

هیچ چیز نمی تواند انسانی را که به هدف و راه خود مؤمن و علاقه مند است، دلسرد کند

ایمان و علاقه به کار، افراد را دلسرد نخواهد کرد

عادل باشد

پیامبر رحمت تجسم آیات الهی و معلم بزرگ زندگی بود

نیاز دل ها را با گفتار و رفتار عادلانه اش جذب می نمود

امام صادق (ع)

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يُقَسِّمُ لِحِطَّانِهِ بَيْنَ أَصْحَابِهِ، يَنْظُرُ إِلَى ذَا وَ يَنْظُرُ إِلَى ذَا بِالسُّوْبَةِ

استادی موفق است که مخاطبین او را عادل بدانند و ضوابط را فدای روابط و دوستی ها نکند.

معلم باید در خواندن نام افراد و نحوه ارتباط با آنان عادلانه رفتار کند و کلمات یکسانی را در خطاب با همه به کار ببرد

در فضای بی عدالتی، افراد نمیتوانند رشد صحیحی داشته باشند

إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ

إِنَّا أَمْرَانِكَ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ

خداوند خطاب به حضرت نوح

خداوند خطاب به حضرت لوط

خداوند خطاب به عمومی پیامبر

(با تند ترین کلمات)

حامی محرومان باشد

مستضعفان و محرومان

بیشترین سختی رسالت انبیا بر دوش آنان بوده است

یکی از کمالات مربی و معلم و استاد ← حمایت از محرومان است

بیشترین یاران و پیروان رسولان الهی در طول تاریخ

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ
مِنْ شَيْءٍ فَتَطَّرْ لَهُمْ فَتُكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ

مبلغ و مربی و معلم باید از آنان حمایت کنند و از طرد آنان پرهیزد

کافران همیشه سعی کرده اند که پیروان مستضعف رسولان را انسانهای بی مقدار معرفی کنند:

وَمَا تَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا

و همیشه انتظار داشته اند که رسولان آنان را از خود طرد کنند؛ ولی رسولان می گفتند:

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا

اگر استاد درد آشنا باشد، به محرومین توجه خواهد داشت .

مبلغ و معلم باید بدانند که بی توجهی به محرومان و روی گرداندن از ایشان، توبیخ خداوند بزرگ را به دنبال دارد

عَبَسَ وَتَوَلَّى

أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى

توکل داشته باشد

استاد و مربی هم باید مثل دیگران تلاش کنند و از ابزار و تخصص بهره گیرند، اما درعین حال، راهی را برای امور پیش بینی نشده باز کنند.

خداوند به پیامبرش می فرماید اگر چه تو تبلیغ دین میکنی، اما هدایت به دست ماست :

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

در جای دیگر خدا به پیامبر می فرماید که در جبهه تیراندازی از توست ؛ ولی اثر گذاری از ماست

مانند کسی که تحت تعلیم رانندگی است ولی همه کاره نیست. گاز میدهد ، ولی مربی او ترمز میکند

چه بسا استاد و شاگرد نهایت کوشش خود را می کنند

اما در جلسه درسی یا امتحان آموخته هایشان از ذهنشان می رود یا بالعکس

نکاتی به ذهن معلم میرسد که اصلا به آنها فکر نکرده بود و دانش آموز مسئله مهمی را در جلسه امتحان حل میکند که از حال آن عاجز بوده است

انسان نباید با استاد ، کتاب، آزمایشگاه، ابزار کمک آموزشی، حافظه و توانایی های دیگر، مغرور و از خدا غافل شود

ما باید با هر مقدار تلاش و سرمایه ذهنی، مالی، طبقاتی، اجتماعی و... که داریم، پیوسته به خدای تعالی توکل کنیم

توجه به اسباب و تلاش کردن لازم است

با نشاط باشد

اثرات داشتن نشاط

در روح انسان

در تولیدات انسان

در پاداش معنوی

پژوهشگران:

انتقاد قرآن از نمازِ باکسالت و زکاتِ با کراهت ←

لَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَىٰ وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ

نگاه کردن به کسی که بانشاط غذا می خورد اشتها آور است

نداشتن نشاط یک آفت است و معصومان از آن به خدا پناه میبردند ←

امام صادق (ع) ←

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ

نگاه به کسی که برای نمایش غذا میخورد، در اشتها تأثیری ندارد

اگر ایمان و نشاط باشد:

- انسان در کار خود نه تأخیر دارد
- نه به مزد و پاداش فکر میکند
- نه کم کاری میکند
- نه از کار خود گلایه میکند
- نه کار خود را با دیگران مقایسه میکند
- نه منتظر ساعت اتمام کار است

- نه از تعطیلات لذت میبرد
- نه در تعلیم کار خود به دیگران بخل میورزد
- نه مسئله ای را کتمان میکند
- نه برای بازنشستگی روزشماری میکند
- نه نیاز به بازرسی و تشویق دارد

اگر ایمان و نشاط نباشد:

با وجود انواع دوربین های پیدا و مخفی، بازرسان شناخته شده و شناخته نشده، تشویق ها و توبیخ ها، و رقابت ها و حسادت ها، خود را نشان خواهد داد.

اسلام در عبادات و مناجات هم بر مسئله نشاط تأکید کرده است:

امام سجاد در سحرهای ماه رمضان و در دعای ابوحمزه ثمالی از بی نشاطی در عبادت گلایه کرده است سپس انواع احتمالات را برای علت بی نشاطی در عبادت و دعا مطرح و با سوز و گداز، بی نشاطی خود را تحلیل کرده است

نشاط و انگیزه، مسبب موفقیت در دنیا و تقرب در آخرت خواهد شد

تدریس بانشاط، هم درس را شیرین می کند و هم به دانش آموزان و دانشجویان نشاط میبخشد.